

VERTAALD DOOR ...

Een vertaler over zijn of haar weerbarstigste vertaalprobleem, en de oplossing ervan.

Jan Willem Bos

Wat is het grootste vertaalprobleem dat u bent tegengekomen?

De romantrilogie *Orbitor* ('Verblindend') van de Roemeense auteur Mircea Cărtărescu (1956) is in alle opzichten – en in al zijn 1480 pagina's – een uitdaging. Het tweede deel, in het Nederlands verschenen als *De trofee*, gaf nog wel de meeste hoofdbreken. Hierin wordt beschreven hoe de negenjarige Mircea, een alter ego van de auteur, zijn vrije tijd doorbrengt rondom het grauwe flatgebouw dat het middelpunt van zijn wereld vormt. Hier speelt hij met de soms wat oudere buurtjongens en natuurlijk wordt er volop gesproken en opgeschept over de wondere wereld van de seks en de onbereikbare leden van het andere geslacht. De beschrijving hiervan leidt tot een stroom woordgrappen, woordspelingen, schuine rijmpjes en moppen, en tongbrekers van het slag 'De poes kotst in de postkoets.' Ik heb al deze vertaalproblemen verzameld en heb er, met dank aan Google, een hele zomer op zitten puzzelen.

Een probleem waar ik maar niet uit kwam, was de roepnaam van een speelkameraadje van Mircea, genaamd Florin, die door de kinderen Flocică wordt genoemd. Als Mircea die naam tegenover zijn moeder gebruikt, wordt ze boos en drukt hem op het hart dit nooit meer te zeggen, maar ze weigert Mircea te vertellen waarom deze bijnaam taboe is.

Hoe hebt u het opgelost?

Flocică is een 'vies' woord, omdat het verwijst naar het Roemeense *floci*, dat 'schaamhaar' betekent. Dit tamelijk ongebruikelijke woord is de negenjarige Mircea onbekend, en daarom ziet hij niet in waarom zijn moeder er bezwaar tegen maakt. Ik kon niks bedenken wat op enige wijze recht deed aan het origineel. Daarom heb ik een nieuw personage opgevoerd, genaamd Bettina, dat door de jongens Beffina wordt genoemd. Ook deze benaming stuit op grote bezwaren bij zijn moeder, zonder dat Mircea begrijpt wat er mis mee is.

Jan Willem Bos (1954) studeerde Roemeense taal- en letterkunde aan de universiteiten van Amsterdam en Illinois. Hij vertaalde zo'n 35 boeken uit het Roemeens, schreef boeken en artikelen over Roemenië, plus het *Woordenboek Roemeens-Nederlands* en (als medeauteur) het *Woordenboek Nederlands-Roemeens*. In 2018 ontving hij een belangrijke Roemeense staatsonderscheiding, en in 2019 de Martinus Nijhoff Vertaalprijs.

Foto: Gaby Jongenelen